

Το εκκλησιαστικό σώμα δεν αποτελεί μία σύναξη με νεκρωμένα τα αισθητήρια του. Παραμένει ένα ζωντανό σώμα, μία κοινωνία προσώπων, κι εφόσον απαριθμείται... από πρόσωπα, είναι λογικό να παράγει συνήθειες, αντιλήψεις. Επουδενί, δεν μοιάζει με μουσειακό έκθεμα, αλλά ως ζωντανός οργανισμός έχει την ικανότητα να ακροβατεί σε ισορροπίες, υπερβολές, ακρότητες.

Μήπως χρειάζεται να σκεφτούμε την απομυθοποίηση όλων εκείνων των μαγικών στιγμών και την αποϊεροποίηση εκείνων που η παρουσία τους εξαρτιέται αποκλειστικά από τον ανθρώπινο παράγοντα; Δεν είναι άγιος κάποιος επειδή έχει ασκητική διάθεση. Υπάρχει μία σειρά προτεραιότητας στην πνευματική ζωή. Κι εδώ λαμβάνεται υπόψιν ο παράγοντας της ανθρώπινης προαίρεσης, αυτής της διάθεσης του νου πριν σχηματίσει την τελική κίνηση και απόφαση της θέλησης.

Κάθε τελούμενο μέσα στη ζωή της Εκκλησίας κοσμείται από απλότητα ή θα έπρεπε να κοσμείται. Δεν υπάρχουν υπερβολές ή δεν θα έπρεπε να υπάρχουν, όπου αυτές συναντιούνται. Οι υπερβολές και οι καταχρήσεις προέρχονται από τις επιλογές των ανθρωπίνων προσώπων και όχι από τη φύση της πνευματικότητας, η οποία παρόλο που δεν λειτουργεί με αυστηρό μονοφυσιτικό τρόπο, εγκολπώνει μέσα της μία ποικιλία εναρμονίσεως προς την παραδοσιακή πολιτισμική κουλτούρα της ορθοδοξίας.

Είναι αδιαμφισβήτητο πως μέσα στον εκκλησιαστικό χώρο, με ευθύνη των προσώπων συναντιούνται υπερβολές και κακοτεχνίες. Όχι, βέβαια, ικανές να ακυρώσουν τη μυσταγωγία των σημαινομένων, αλλά ικανές να αλλοιώσουν (και το καταφέρνουν) το ύφος της ορθόδοξης παράδοσης, μιας παράδοσης που δεν έχει ανάγκη από το βάρος της παρουσίας όλων όσων λειτουργούν ως παρανόηση του πνευματικού ύφους. Η δοκιμασία αυτή που φτάνει την ανθρωπότητα στα όρια των αντοχών της, μεταξύ των άλλων έχει να διδάξει την επιστροφή στην παράδοση. Και, φυσικά, η παράδοση δεν αποτελεί ένα ισχυρό απωθημένο παρελθοντικών φωνών που διψάνε για επιστροφή σε εξιδανικευμένα παρελθοντικά περιβάλλοντα, αλλά την εγγύηση της γνησιότητας και της καθολικής

έκφρασης εκείνου του ύφους που συντηρεί αξίες και συνήθειες που διαπνέουν την εκκλησιαστική κοινότητα.
Τα τελευταία χρόνια σημειώθηκαν υπερβολές στον εκκλησιαστικό χώρο. Συναντήθηκε μία λειτουργική υπερφόρτωση και ειδωλική έξαρση σε κάθε εορτή. Πάρετε για παράδειγμα την εορτή των Βαΐων. Η νοηματοδότηση της εορτής (όπως και κάθε άλλης του εκκλησιαστικού έτους) έπρεπε να περάσει μέσα από αψίδες που στολίζονταν με κλάδους βαΐων και παρατάσσονταν με επιβλητικό και κακότεχνο τρόπο στο διάδρομο του ναού αλλά και στις εικόνες του τέμπλου. Δεν υπήρχε πιο δυστυχισμένη έκφραση μοναξιάς, αφού για να λάβει νόημα η εορτή χρειαζόταν να υπερφορτωθεί από άσχημα φτιασίδια, μιας και ο υπεύθυνος λειτουργός αδυνατούσε να βιώσει το γεγονός της εορτής στη μοναδική του απλότητα. Ε, λοιπόν αυτή η απλότητα τέθηκε σε περιορισμό. Δεν υπήρξε φαντασμαγορική, άρα και αποτελεσματική (sic). Ο ναός στολιζόταν θυμίζοντας περισσότερο λατέρνα παρά οίκο που χωράει τα αχώρετα. Δεν αρκούσε η μυσταγωγία που καλλιεργούσε το λειτουργικό ήθος, ο λόγος. Χρειαζόταν να επιβληθεί το μυστήριο στον άνθρωπο, να του δημιουργήσει το αίσθημα πως η παράδοση είναι ξεπερασμένη και πως χρειάζονται νέες συνήθειες, υπερβολές που δημιουργήσουν μία φολκλορική διάθεση στην ύπαρξη του ανθρώπου. Απόρροια, βέβαια, τέτοιων συνηθειών ήταν ο ερεθισμός των οφθαλμών και όχι της ύπαρξης του ανθρώπου.
Ο στόμφος των κηρυγμάτων, οι πομπώδεις εκφράσεις, η χρήση της καθαρεύουσας, διακατέχονταν από επιβλητικό ύφος, ύφος υπερβατικού χαρακτήρα απέναντι στην ξεπερασμένη απλότητα. Ε, αυτή έπρεπε να αλλάξει. Αποτέλεσμα είναι ο άνθρωπος να στέκεται με απορία στη χρήση λόγων και σχημάτων που εξυπηρετούν προσωπικά απωθημένα παρά τη μετάδοση του λόγου και το δόσιμο του λόγου ως πνοή ζωής στον άνθρωπο. Σχήματα και ξεπερασμένες μεταποιήσεις μιας πραγματικότητας που οφείλει να δραπετεύσει από την απλότητα και να υπακούσει σε νοήματα που δεν συνάδουν με τις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής και των σύγχρονων προκλήσεων.
Όλη αυτό το φόρτωμα της λειτουργικής παράδοσης με κάθε τι που θύμιζε σκοπό παρά ουσία, συντελέστηκε και εξακολουθεί να συντελείται υπό το βλέμμα ενός Εσταυρωμένου που αρνείται να συμμετέχει στο δράμα των ανέραστων φωνών που λειτουργούν το απωθημένο τους παρά το ενεργούμενο δράμα της πτώσης και της σωτηρίας. Άσκοπες λιτανείες, προσωπικές φιλοδοξίες, πολυπληθή αντίγραφα εικόνων (τακτική που δεν συνάδει με την παράδοση του ορθόδοξου ύφους, της παράδοσης του Οικουμενικού Πατριαρχείου), με ακραιφνή τη ειδωλοποίηση του προσώπου. Παραγωγή θρησκευτικότητας που συνηγορούσε στην αιχμαλωσία κάθε βιώματος όπως αυτό εκφράζεται μέσα από την απλότητα, τη σεμνότητα της ορθόδοξης παράδοσης.
Όλα αυτά είχαν έναν έντονο μονοφυσιτισμό. Παραμέριζαν το ανθρώπινο πρόσωπο, τις ανάγκες του, τις ελλείψεις του. Ο άνθρωπος εκλαμβανόταν ως υπόσταση καθηλωμένη σε έναν εμπαιγμό του μυστηρίου όπου προσφερόταν άρτος και θεάματα, και όπου οι δημιουργοί της οποιασδήποτε κακοτεχνίας απαιτούσαν υπακοή, υποταγή, απουσία ελευθερίας της έκφρασης και καταδίκη της ανθρώπινης θέλησης, πιστεύοντας πως την ίδια στιγμή ενεργούν με τρόπο οικείο στον πνεύμα της λειτουργικής παράδοσης. Θεομπαίχτες που με τον πιο βίαιο, άρα και ανέραστο τρόπο, θυσίαζαν το βίωμα και το γεγονός ως ένσαρκη πραγμάτωση του μυστηρίου, στα προσωπικά αδιέξοδα και ανασφάλειες των επιλογών τους.
Ο καιρός επαληθεύει με ευχάριστο ή δραματικό τρόπο τις ανθρώπινες επιλογές. Η απουσία της φιλοσοφημένης αγωνίας ενισχύει τη θρησκευτικότητα και παρεμποδίζει την

αποκάλυψη, τη φανέρωση του μηνύματος του Θεού, του τρόπου ενεργειών του Θεού. Και ο τρόπος μυήσεως σε φθηνά λειτουργικά καλλιτεχνήματα πασχίζει να κερδίσει τον θαυμασμό, την προσήλωση, την αποξένωση από όλα τα όμορφα που ο Θεός εκδηλώνει με απλό και σεμνό τρόπο. Φαίνεται πως ο Εσταυρωμένος βολεύτηκε στη θέση Του και αρνείται να παίξει στο θέατρο των παράλογων φωνών που το μόνο που ακούνε είναι ο αντίλαλός τους.

Εφημέριος Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Διάβας
Πρεσβύτερος **Ηρακλής Φίλιος** (Βαλκανιολόγος, Θεολόγος)